

Warszawa, 01-02-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

IX.517.110.2024.MK

Pan

płk Andrzej Pecka

Dyrektor Generalny

Służby Więziennej

Szanowny Panie Dyrektorze,

w ostatnim czasie pracownicy Zespołu do spraw Wykonywania Kar w podległym mi Biurze, prowadząc postępowanie w sprawie indywidualnej, wizytowali Areszt Śledczy w Warszawie-Grochowie. Przedmiotem sprawdzenia był stan cel w oddziale tzw. przejściowym, dla mężczyzn (oddział III w pawilonie C), gdzie umieszczani są osadzeni w pierwszym okresie po przyjęciu do jednostki penitencjarnej.

W oddziale znajduje się 11 cel przejściowych i 13 zwykłych cel mieszkalnych. Ustalenia poczynione w wyniku oglądu cel pokazały, że stan większości z nich jest bardzo zły. Na ścianach i sufitach znajdują się wykwity wilgoci, łuszcząca się farba, odpadający tynk, wybite dziury. W wielu celach ściany są brudne, pokryte napisami, wykładziny podłogowe są zniszczone, z licznymi ubytkami. Wyposażenie cel jest w większości wyeksploatowane, w kilku celach stoły mają uszkodzone, obłamane blaty. W jednej z cel sufit był w całości pokryty czarnymi plamami wilgoci, była w nim wybita dziura, zabezpieczona plastikową butelką po wodzie. Z informacji przekazanych przez osoby, które przebywały w tej celi, wynikało, że z otworu w suficie ciekła woda. Także w innych celach osadzeni, z którymi rozmawiali wizytujący, zgłaszali

problem kapiącej z sufitów wody, skarżyli się, że w celach jest zimno, ponieważ kaloryfery nie grzeją wystarczająco, a okna są nieszczelne.

W złym stanie znajdują się również kąciki sanitarne: drzwi mają znaczne uszkodzenia, brakuje im klamek, wyposażenie kącików jest zniszczone. Powierzchnia niektórych kącików jest bardzo mała, co uniemożliwia swobodne wykonywanie w nich czynności higienicznych. W jednej z cel wieloosobowych kącik sanitarny nie był w pełni zabudowany (ściany sięgały do wysokości ok. 2 m), więc osadzeni nie mieli zapewnionej możliwości niekrępującego korzystania z urządzeń sanitarnych. W innej celi w kąciku nie działało światło, ze spluczki ciekła woda na podłogę, a osadzeni ręcznikami zabezpieczali wyciek, aby nie wydostawał się do celi.

Większość cel w oddziale przejściowym Aresztu jest zatem w bardzo złym stanie i wymaga generalnego remontu. Niektóre z tych pomieszczeń zostały przez wizytujących ocenione jako nienadające się na pobyt w nich ludzi.

Areszt Śledczy w Warszawie-Grochowie był wcześniej dwukrotnie wizytowany przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich (w dniach 17–19.11.2021 r. oraz w dniach 24–25.11.2022 r.). Podczas obu wizytacji zwracano uwagę na zły stan cel w Areszcie, w tym cel przejściowych i kącików sanitarnych w oddziale męskim. Mimo iż od ostatniej wizytacji w Areszcie upłynął ponad rok i w tym czasie sukcesywnie prowadzone były – jak wynika z informacji uzyskanych od administracji jednostki – prace remontowe, sytuacja nie uległa widocznej poprawie.

Z wyjaśnień przekazanych przez Dyrektora Aresztu wynika, że w jednostce od lat remonty cel mieszkalnych prowadzone są wyłącznie z bieżących środków budżetu jednostki. W roku 2023 pozwoliło to na przeprowadzenie remontu 27 cel w jednostce. Prace polegały na odnowieniu powłok malarskich, modernizacji instalacji elektrycznej i wodno-kanalizacyjnej, wymianie wykładziny PCV na płytki gresowe. Na 2024 r. zaplanowano remont podobnej liczby – 25–30 cel.

W obliczu dokonanych podczas wizytacji ustaleń tempo prowadzonych w Areszcie prac remontowych wydaje się niewystarczające, podobnie jak i zakres tych robót. W jednostce przeprowadza się co prawda prace remontowe w celach, cele są odnawiane, jednak ze względu na zły stan techniczny budynków daje to jedynie krótkotrwały efekt. Przetrzymanie skazanych w warunkach, które opisano powyżej, należy uznać za niehumanitarne i naruszające godność ludzką osadzonych. Niezbędne jest więc podjęcie działań, które doprowadzą do zapewnienia przebywającym w tych pomieszczeniach ludziom higienicznych i niezagrażających zdrowiu warunków pobytu.

Wobec przedstawionych wyżej okoliczności zwracam się do Pana Dyrektora o spowodowanie podjęcia działań w celu zbadania stanu technicznego pawilonu C Aresztu Śledczego w Warszawie-Grochowie, a w razie potrzeby również innych pawilonów w tej jednostce, oraz spowodowanie wykonania koniecznych prac modernizacyjnych w celu zapewnienia właściwych warunków bytowych przebywającym w nich skazanym. Jednocześnie zwracam się o niezwłoczne wyłączenie z użytkowania tych cel, które w chwili obecnej nie zapewniają warunków odpowiednich do kwaterowania w nich osadzonych.

Pragnę jednocześnie podkreślić, że sytuacja ujawniona w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie nie jest przypadkiem odosobnionym. Podczas wizytacji prowadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych przedstawiciele Biura Rzecznika wielokrotnie spotykali się z niewłaściwymi warunkami panującymi w celach przejściowych¹. Czynione na przestrzeni lat ustalenia pokazują, że regułą jest, iż cele w oddziałach przejściowych znajdują się w znacznie gorszym stanie niż cele w oddziałach mieszkalnych. Administracja więzienna tłumaczy ten stan rzeczy dużą rotacją skazanych w celach przejściowych, w których pobyt trwa maksymalnie do 14 dni. Jest to z pewnością istotny czynnik, który wpływa na szybszą degradację tych pomieszczeń i znajdujących się w nich sprzętów. Nie może to jednak usprawiedliwiać utrzymywania pomieszczeń w stanie dewastacji, bez działań naprawczych.

Działania w celu przywrócenia należytego stanu celi powinny być podjęte zawsze wtedy, gdy stanie się to konieczne. Umieszczenie w zaniedbanej, źle wyposażonej, a często zawilgoconej i niedostatecznie ogrzewanej celi dodatkowo potęguje emocje, które towarzyszą skazanemu w pierwszym okresie pobytu w jednostce penitencjarnej, zwiększając w sposób nieuzasadniony dolegliwość uwięzienia.

Muszę przy tej okazji wspomnieć jeszcze o dwóch innych kwestiach związanych z początkowym okresem pobytu w takich jednostkach.

Po pierwsze, skazany na każdym etapie wykonywania kary, także tym wstępnym, powinien być traktowany podmiotowo, z poszanowaniem jego godności. Warunki w celi przejściowej powinny umożliwiać mu realizację potrzeb bytowych i nie ma uzasadnienia, aby w sposób znaczący odbiegały od standardu cel w oddziałach mieszkalnych. Skazani w oddziałach mieszkalnych powszechnie korzystają ze sprzętu

¹ Por. raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Aresztu Śledczego w Łodzi – KMP.571.9.2022; raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Zakładu Karnego w Siedlcach – KMP.571.9.2022.

elektrycznego i elektronicznego, w tym w szczególności czajników elektrycznych, dzięki którym mogą skorzystać z podgrzanej wody dla wykonania podstawowych czynności sanitarno-higienicznych czy przygotowania sobie gorącego napoju. Przebywając w celach przejściowych, w tych pierwszych dniach po przyjęciu, osadzeni są takiej możliwości pozbawieni, ponieważ korzystanie z możliwości użytkowania własnego czajnika poprzedza długotrwała procedura uzyskania zezwolenia dyrektora zakładu, dostarczenia sprzętu przez rodzinę i ostatecznie pobrania go z depozytu przez skazanego. W mojej ocenie względy humanitarnego traktowania przemawiają za uzupełnieniem obowiązkowego wyposażenia cel przejściowych o czajnik elektryczny, jako sprzęt potrzebny skazanemu dla realizacji podstawowych potrzeb bytowych.

Po drugie, w pierwszych dniach pobytu w zakładzie karnym skazany może mieć szczególną potrzebę skomunikowania się zarówno ze światem zewnętrznym – w celu powiadomienia o miejscu pobytu, upoważnienia innych osób do załatwienia jego spraw, składania próśb, skarg, zażaleń w związku z sytuacją, w jakiej się znalazł – jak i z administracją więzienną, w celu przedstawienia swoich potrzeb lub zgłoszenia problemów. Realizacja tej potrzeby uzależniona jest jednak w znacznej mierze od tego, czy w pierwszych dniach pobytu skazany będzie dysponował artykułami piśmiennymi. Nie każdy będzie miał środki finansowe na dokonanie zakupu tych artykułów w kantynie, obowiązujące przepisy przewidują natomiast udostępnienie ich skazanemu przez administrację tylko w szczególnych przypadkach. Pożądane w tej sytuacji byłoby zatem, aby w każdej celi przejściowej znajdował się papier, długopis, koperty.

Mając na względzie przedstawione okoliczności, zwracam się do Pana Dyrektora o spowodowanie dokonania przeglądu cel przejściowych we wszystkich jednostkach penitencjarnych pod kątem oceny panujących w nich warunków bytowych oraz o podjęcie w następstwie tych ustaleń stosownych działań w celu przywrócenia właściwego stanu pomieszczeń tam, gdzie jest to konieczne.

Zwracam się również o rozważenie wyposażenia na koszt administracji jednostek penitencjarnych cel przejściowych w czajniki elektryczne, potrzebne osadzonemu w codziennej egzystencji, oraz w artykuły piśmienne, w celu realnego umożliwienia skorzystania z przysługujących im praw, w tym prawa do skargi.

Mając na uwadze prawny obowiązek wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, oraz zakaz stosowania tortur lub niehumanitarnego albo poniżającego traktowania, jak również wyrażoną w Europejskich Regułach Więziennych zasadę normalizacji wykonywania kary, na podstawie art. 16

ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1058) uprzejmie proszę Pana Dyrektora o rozważenie przedstawionych wniosków i postulatów oraz powiadomienie mnie o zajętych stanowisku i podjętych działaniach.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/